

sbedergi

Sosyal Bilimler Elektronik Dergisi

Electronic Journal of Social Sciences

ISSN: 2602 - 4306

Yıl: 2, Sayı: 3, Aralık 2018, s. 276 - 297

KORUNMAYA MUHTAÇ OLAN ÇOCUKLARIN VE AİLESİYLE BİRLİKTE YAŞAYAN ÇOCUKLARIN AKRAN İLİŞKİLERİ İLE AHLAKİ DEĞER YAPILARI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

Elif YORGUN YASAR

Öğretmen, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Ankara.

E-mail: yorgun1992@hotmail.com

Saide ÖZBEY

Doç. Dr., Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi, Temel Eğitim Bölümü, Okul Öncesi Eğitimi Anabilim Dalı.

E-mail: saideozbey@gmail.com

ÖZET

Araştırma okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 61–72 aylık korunmaya muhtaç olan çocukların ve ailesiyle birlikte yaşayan çocukların akran ilişkileri ile ahlaki değer yapıları arasındaki ilişkinin incelenmesi amacıyla yapılmıştır. Araştırma ilişkisel tarama modelindedir. Araştırmanın evrenini 2015- 2016 eğitim-öğretim yılında Ankara ilinde çocuk evlerinde kalan 61–72 aylık korunmaya muhtaç çocuklar ve Ankara Keçiören ilçesinde Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı ilkokulların anasınıflarına, resmi bağımsız anaokullarına ve özel anaokullarına devam eden, ailesi ile birlikte yaşayan 61–72 aylık okul öncesi dönem çocukları oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini evrenden seçilen 356 çocuk ve çocuk evlerinde kalan 48 çocuk (evrenin tamamı) oluşturmaktadır. Araştırmada, “Genel Bilgi Formları”, “Ahlaki Değer Yapısını Belirleme Ölçeği” ve “Ladd Profilet Çocuk Davranış Ölçeği” kullanılmıştır. Araştırma sonucunda, çocukların Ladd- Profilet Çocuk Davranış Ölçeği'nden aldıkları puanlar ailesi ile birlikte yaşayan çocukların lehine anlamlı farklılık gösterdiği saptanmıştır ($p<0,05$). Bununla birlikte hem çocuk evlerinde kalan çocukların hem de ailesiyle birlikte yaşayan çocukların “Ahlaki Değer Yapısı Belirleme Ölçeği”nden aldıkları puanlar ile Ladd Profilet Davranış Ölçeği'nin *prososyal* alt boyutundan aldıkları puanlar arasında pozitif yönde; *asosyal*, *kaygılı-korkulu*, *dışlanma*, *hiperaktif* ve *saldırganlık* alt boyutundan aldıkları puanlar arasında ise negatif yönde ilişki bulunduğu saptanmıştır ($p<0,01$).

Anahtar Kelimeler: Okul Öncesi Eğitim, Ahlaki Değer, Çocuk Evleri, Korunmaya Muhtaç Çocuk, Akran İlişkisi

AN ANALYSIS OF THE CORRELATION BETWEEN PEER RELATIONSHIPS AND MORAL VALUES OF CHILDREN WHO ARE IN NEED OF PROTECTION AND CHILDREN LIVING WITH THEIR PARENTS

ABSTRACT

The research was carried out to examine the relationship between the moral values and peer relationships of 61-71 month- old children who are in need of protection and who attend pre-school education institutions and children living with their families. The research is in relational screening model. The population of the study consists of 61-72 month-old children who were in need of protection and who lived in the children's shelters in Ankara province during the 2015-2016 academic year and 61-72 month-old pre-school period children who enrolled in the kindergartens of the primary schools affiliated to the Ministry of National Education in Keçiören district of Ankara, independent government kindergartens and private kindergartens and who lived with their families. The sample group of the research consists of 356 children living with their families and 48 children (the whole universe) living in children's shelters. "General Information Forms", "Moral Value Structure Determination Scale" and "Ladd-Profilet Child Behavior Scale" are used in the research. Research findings have shown that, there is a significant difference in favor of the children living with their families with respect to the scores obtained from the "Ladd-Profilet Child Behavior Scale" ($p < 0.05$). And also, the scores of the children who are in need of protection and children who live with their families are positive in terms of the scores they get from the "Moral Value Structure Determination Scale" and the scores obtained from the prosocial sub-dimension of the "Ladd Profilet Behavior Scale"; a negative affect on relationship was found between the points obtained from where sub-dimension asocial, anxious-feared, exclusion, hyperactive and aggression ($p < 0.01$).

Keywords: Preschool Education, Moral Values, Children's Shelters, Children in Need of Protection, Peer Relationship

277

GİRİŞ

Çocuk, diğer insanlarla nasıl iletişim kuracağını, onlarla iyi geçinme şekillerini, kültürü, cinsel rolünü, alt kültürün özelliklerini, kuralların nasıl ortaya çıktığını ya da kaldırıldığını, bireysel durumda ve grup durumunda sorumlulukların neler olduğunu, ahlakı, sosyal sınıf rolünü, yeni toplumsal roller almasını, özgeciliği, grup ruhunu ve sosyal hareketlilik bilincini akran grupları ile öğrenmektedir. Yaş ilerledikçe sosyal gelişimi hızlanmakta ve edinilen deneyimler de artmaktadır. Akran ilişkisi, çocuğun yakın çevresinde aynı yaşta ya da olgunluk düzeyindeki diğer çocuklardan güvendiği, ilgi duyduğu, merak ettiği çocukla ya da çocuklarla etkileşime girmesiyle başlamaktadır. Arkadaşlarıyla birlikte çalışmayı içeren sosyal çalışma becerileri elde eden çocuk, paylaşmayı, etkinliklere katılımı, diğerlerini dinlerken saygılı olmayı, bazen birlikte çalışmalarını gerektiğini öğrenmektedir. Kabul edilme ve red edilme deneyimlerini yaşamaktadır. Akran grupları çocuğa ilişkinin başlatılabilmesi ve devamı için gerekli

becerilerin kazanılmasına olanak sağlamaktadır (Aydın, 2013, Arslan, 2009; Darıca, 2004; Erten, 2012; Yalçın, 2010) .

Çocuklar dünyayı başkalarıyla paylaşmayı, duygularını açığa vurmaya, diğerlerinin duygu ve düşüncelerini doğru algılamayı, kendilerini ifade etmeyi yaşamın ilk yıllarında içinde bulunduğu çevre ile etkileşim yoluyla öğrenilmektedir. Etrafındaki insanlardan etkilenmekte ve onlarla sosyal ilişkiler kurmaya başlamaktadır. Yaşamak için öğrenmek zorunda olduğu bu sosyal davranışları, çocuğun tüm gelişim alanları üzerinde kısa ve uzun süreli etkilere sahip olan akran ilişkileri ile öğrenmektedir (Binbaşoğlu, 1978; Ünal, 2017).

Akran ilişkilerinin temelini atılıp şekillendirildiği dönem, okul öncesi dönemdir. Çocuk, sahip olması gereken sosyal becerileri kazanıp bu becerileri sosyal hayatta kullanarak sosyal uyumunu sağlamaktadır. Akranları ile iletişim halinde olan çocuk, sosyal ilişkilere dair önemli deneyimlere sahip olmakta ve anne baba dışında başka bireylerle etkileşime girmektedir. Okul öncesi eğitiminde çocuk, akran ilişkileriyle özellikle iltifat etme, yüreklendirme, teşekkür etme, özür dileme gibi sözel becerileri uygulama fırsatı bulmakla birlikte, paylaşma, yardımlaşma, sırasını bekleme, yardım isteme, bilgi isteme, dinleme, soru sorma, organizasyonlar yapma, sorumluluk sahibi olma, başkalarının hakkına saygı gösterme, davranışlarının sonuçlarını kabullenme başta olmak üzere pek çok sosyal beceriyi öğrenmektedir. Bu şekilde okul öncesi eğitim, çocuğun duygusal ve sosyal gelişimini desteklemek olan temel amaçlarından birini gerçekleştirmektedir (Darıca, 2004; Erten, 2012; Gülay, 2010; Gülay ve Akman; 2009) .

Sağlıklı akran ilişkileri kurabilen çocukların toplumun benimsediği değer davranışlarını sergiledikleri görülmektedir. Değerleri benimseyen çocuk aynı zamanda sosyalleşmektedir. Paylaşımçı, özgüvenli, problem çözme becerisine sahip çocuklar akranları tarafından kabul edilen çocuklardır. Çocuk, neyin doğru neyin yanlış olduğunu yaşatlarından aldığı geri dönütlerle değerlendirir. Çocuğun sahip olduğu sosyal beceriler, ahlaki değerler, akran gruplarına kabulünü, popülerliğini ya da akranları tarafından dışlanmasını etkilemektedir. Akran kabulü, çocukların yaşamını önemli düzeyde etkilemektedir. Akranları tarafından reddedilen çocuk ilerleyen yıllarda ruhsal problemlere sahip birey olabilmektedir (Balat, 2012; Erbay, 2008; Gülay, 2008; Kemer kaya, 2012; Neslitürk, 2013; Pırtık, 2013; Vural, 2006; Yüce, 2015) .

Akran ilişkilerini geliştirme açısından okul öncesi eğitim kurumları çocuklara önemli fırsatlar sunmaktadır. Çocuğun okula başlamasıyla birlikte topluma uyum ve toplum içerisinde kendini ifade becerileri gelişmeye başlamaktadır. Bu becerilerin olumlu yönde gelişmesi bu dönemde çocuğun alacağı eğitimin niteliğiyle doğru orantılıdır. Okulöncesi eğitim, çocukların sosyal becerilerinin gelişiminin desteklenmesi için en etkili ve uygun ortamdır. Çocukların sosyal becerilerin gelişiminde bir diğer etkin kurum kuşkusuz ailedir. Çocuğun ilk sosyal etkileşimi aile ile başlamaktadır. Aile bireyleri ve çocuk arasındaki etkileşim çocuğun akran ilişkileri ve tüm sosyal yaşamını etkilemektedir. Çocuklar önce anne babalarının kendisiyle, çevresiyle ve birbirleriyle olan davranışlarını gözlemlemektedir. Evde tartışan ve saldırgan tutumlar sergileyen anne babayı gözlemleyen çocuk akranlarına ve çevresine karşı yıkıcı, saldırgan davranışlarda bulunabilmektedir. Bu yüzden sosyalleşme süreci için model alma önemli bir kavramdır. Çocuk, anlaşmayı, paylaşmayı, çözüm odaklı yaklaşmayı, iş birliğini ailesiyle girdiği etkileşim ve gözlem sonucunda öğrenmektedir. Anne babalarıyla olumsuz ilişkiler geçiren çocukların akranlarıyla ilişkilerinde öfkeli, olumsuz ve saldırganca davranışlara sık başvurdukları görülmektedir. Her çocuk, okula başladığı zaman, yetiştiği aile ortamında belirgin izler taşır. Bu açıdan bakıldığında sağlıklı bir aile ortamı sosyal becerilerin gelişimini olumlu yönde etkilerken, sağlıksız ya da parçalanmış aile ortamı çocuğun yanlış öğrenme deneyimlerinin edinildiği bir ortamda yetişmesine neden olup sosyal becerilerin gelişimini olumsuz yönde etkileyebilmektedir (Erten, 2012; Gürşimşek, 2002; Şahin; 2015; Şen, 2017).

279

Ailenin, çocuğun güven içinde büyümesinde, gelecekte toplum içindeki yeri ve karakteri açısından önemli bir payı vardır. Çocuğa ilgi ve sevgiyi gösterecek en temel kurum ailedir. Çocukların beden, fikir, ruh ve ahlak gelişimini sağlamada görevi anne babaya aittir. Aile yapısının parçalanmasıyla her yönü ile hayatı ve konumu değişen çocuk korunmaya muhtaç duruma gelmektedir. Ülkemizde çocuklar terk edilme, anne-baba vefatı, anne-baba boşanması, anne- babanın ruh sağlığının yerinde olmaması, alkol-madde kullanımı, sosyal yoksunluk, yoksulluk, anne veya babanın cezaevine girmesi gibi sebepler ile korunma altına alınmaktadırlar. Aile içinde yaşanan ekonomik, sosyal, psikolojik etmenlerin dışında çocuğun ihmal ve istismara maruz kalması çocuğun korunmaya muhtaçlık durumu için diğer bir unsurdur. Çocuklar nicelik ve nitelik olarak yetersiz rol modelleriyle özdeşim kurmaları ve az ilgi ve sevgi görmeleri, sosyal,

psikolojik olarak ihtiyaçlarının tam giderilmemesi sonucu sağlıklı bir benlik gelişimi yaşayamamaktadırlar (Gölcüklü, 1970; Ketten, 2017; Kutlu, 1992; İşkol, 2005; Şengün, 2007; Yavuz, 2016) .

Devlet korumasındaki korunmaya muhtaç çocuk, kanunlarda şu şekilde tanımlanmıştır:

24.5.1983 tarihinde kabul edilerek 27.5.1983 tarih ve 18059 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan 2828 sayılı SHÇEK Kanunu'nun 3. Maddesinin b bendinde; beden, ruh ve ahlak gelişimleri veya şahsi güvenlikleri tehlikede olup;

1. Ana veya babasız, ana ve babasız,
2. Ana veya babası veya her ikisi de belli olmayan,
3. Ana ve babası veya her ikisi tarafından terk edilen,

4. Ana veya babası tarafından ihmal edilip; fuhuş, dilencilik, alkollü içkileri veya uyuşturucu maddeleri kullanma gibi her türlü sosyal tehlikelere ve kötü alışkanlıklara karşı savunmasız bırakılan ve başıboşluğa sürüklenen çocuk olarak tanımlanmaktadır.

Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü görevlerini yerine getirirken koruyucu önleyici politika geliştirmeyi ön planda tutmaktadır. ÇHGM, çocukların öncelikle aileleriyle beraberliğini devam ettirme hedefiyle aile yanında bakım hizmetlerini ön planda yürütmektedir. Sosyal ve ekonomik destek ile çocukların ailesi yanında bakılıp yetiştirilmesini sağlamaktadır. Aile yanında bakım hizmetinin olmaması durumunda kurum bakımı zorunluluğu doğmaktadır. Kurum bakımında olan çocuklar için ise aile veya akraba yanına döndürme çalışmaları olumsuz sonuçlanırsa koruyucu aile veya evlat edindirilmesi yollarına başvurulmaktadır. Çocukların aile hizmet modelinden yararlanması sağlanamadığı durumlarda kuruluş bakımı gerekliliği oluşmaktadır. Çocuğun faydası gözetilen hizmetler ortaya koymak için şu üç adım takip edilmektedir: İlk olarak çocuğun kendi ailesinin yanında yaşamını sürdürmesi sağlanmakta, sağlanamadığı durumda koruyucu aile ve evlat edindirme hizmeti tercih edilmekte, son olarak da küçük grup halinde yaşayacağı ortam hazırlanmaktadır (Ketten, 2017; Yıldırım, Ş., 2013).

Kurum bakımı, bir ailenin olmadığı veya ailenin fonksiyonlarını yerine getiremediği durumlarda, kimsesiz ve korunmaya muhtaç çocuklara resmi veya özel

kurumlar tarafından geçici veya sürekli olarak sunulan bakım hizmetidir. Aile ortamının iyileştirilemediği ve çocuğun ailesi ile birlikte kalmasının uygun olmadığı durumlarda çocuğun, korunması ve bakımı çocuk yuvaları veya yetiştirme yurtlarında sağlanmaktadır (Şenocak, 2006).

Kışla tipi kurum bakımının çocuklar üzerindeki olumsuz etkileri araştırmacılar tarafından farklı yönleri ile ortaya konulmaktadır. Bu sebeple çocukların, daha sağlıklı bir gelişim gösterebilecekleri yeni geliştirilen hizmet modelinde aile ortamı özelliği taşıyacak, fiziksel şartların normal bir ev ortamını yansıtan, gelecekteki yaşamları için temel becerileri kazandıracak, belli sorumlulukları üstlenecek, toplu yaşam biçiminde olmayan, sevgi ve ilgi görebilecekleri, toplum ile entegrasyonu sağlayan, güvenli ve huzurlu bir yaşam sürecekleri bir ortam planlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda kışla tipi olan çocuk yuvaları ve yetiştirme yurtları hizmetinden vazgeçerek ev tipi kurum olan “çocuk evi” adı altında bir hizmet modeli uygulamaya konulmuştur (Yazıcı, 2012) .

Çocuk evleri hizmeti, korunmaya muhtaç çocuklar için sunulan bakım ve koruma yöntemlerinden biridir. Çocuk Evleri, her ilin sosyal, kültürel ve fiziksel yapı açısından çocuk yetiştirmeye uygun bölgelerinde, tercihen il merkezinde okul ve hastanelere yakın apartman dairesi veya müstakil dairelerde 0-18 yaş grubu 5-8 çocuğun bir ev ortamı oluşturularak korunma ve bakımının yapıldığı bir sosyal hizmet kuruluşudur. Çocuk evi hizmet modelinde esas olan çocukların bedensel ve psiko-sosyal gelişimlerini, eğitimlerini ve bir meslek sahibi olarak topluma faydalı kişiler olmalarıdır. Bu evlerde çocukların yaşamlarını sürdürebilmesi, temel gereksinimlerinin karşılanabilmesi, toplu yaşamın getirdiği kurum bakımı olumsuzluklarını yaşamadan çocukların öz güveni ve benlik saygısı yüksek, geleceğe güvenle bakabilen, kendisini buna azami düzeyde hazırlayan ve gelecek kaygısını en aza indirmiş şekilde yetiştirilmesi ön plandadır. Çocukların arkadaşlık, komşuluk ve mahalle gibi yerel kültürel yapıyı toplumun içinde yaşayarak öğrenmeleri, toplumla iç içe ve toplumun gerçekleriyle bütünleşmeleri, örf, adet ve kültürü benimsemeleri ve içselleştirmeleri hedeflenmektedir. Çocuğun toplumdan soyutlanmadan yaşaması amaçlanmaktadır. Böylece toplumsal sorumlulukta paylaşılmış olmaktadır (Keten, 2017; Nalbant, 2016; Sosyal Hizmetler Ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü Çocuk Evleri Çalışma Usul Ve Esasları Hakkında Yönetmelik, 2008; Yalçın, 2011; Yazıcı, 2013) .

Ev bakım modelinin en olumlu yanı, ev içinde kurulan ilişkilerin sıcak olması, çocuklar ile ilgilenen bakım elemanlarının mümkün merteye kalıcı olması ve güven duygusu, bağlanma duygusunun sağlanıyor olmasıdır. Çocuk sayısının az olması, çocuklar ile daha fazla bireysel ilgilenilerek kişisel farklılıklarına uygun şekilde olumlu davranışların kazandırılmasını mümkün hale getirmektedir. Ayrıca yaş ve cinsiyete bakılmadan kardeşlerin ayrılmayarak birlikte yaşamaları sağlanmaktadır. Bu kardeşlerin birbirine olan bağına güçlendirmektedir (Akbulut, 2006) .

Çocuklar yaşam boyunca sahip oldukları değerlerin çoğunu sağlıklı bir aile ortamında ve olumlu rol modelleri aracılığıyla kazanmaktadırlar. Kazandıkları bu değerler ile toplumda varlıklarını devam ettirmektedirler. Oysa çocuk yuvalarında kalan çocuklar, bir aile ortamından uzak kalmakta ve aile içinde kazanabilecekleri değerleri kazanmakta güçlükler yaşayabilmektedirler. Bu çocuklar, bedensel ve ruhsal açıdan yaşitlarına göre geri kalmakta, davranışsal problemleri yaşamakta ve akademik alanda başarısızlık göstermektedirler. Çocuk evleri modeli ile çocuklara sağlanan ev ortamı, bireysel ilgilenme imkânı, sabit bakıcılarla bağlanma duygusu, güven duygusu, toplumla iç içe yaşama imkânı çocuklarda aile yoksunluğunun olumsuz etkilerinin en aza indirilmesi hedeflenmektedir (Demirtaş, 2009; Kozan, 2012)

282

Bu nedenle bu çalışma çocuk evlerinde kalan çocukların ve ailesiyle birlikte yaşayan çocukların akran ilişkileri ile ahlaki değer yapıları arasındaki ilişki incelemek amacıyla yapılmıştır. Araştırma kapsamında şu sorulara cevap aranmaktadır:

- Araştırma çocuk evlerinde kalmakta olan korunmaya muhtaç çocukların ve ailesiyle birlikte yaşayan çocukların “Ladd Profilet Çocuk Davranış Ölçeği”nden aldıkları puanlar arasında anlamlı farklılık bulunmakta mıdır?
- Çocuk evlerinde kalmakta olan korunmaya muhtaç çocukların akran ilişkileri ile ahlaki değer yapıları arasında anlamlı bir ilişki bulunmakta mıdır?
- Ailesiyle birlikte yaşayan çocukların akran ilişkileri ile ahlaki değer yapıları arasında anlamlı bir ilişki bulunmakta mıdır?

YÖNTEM

Araştırmada genel tarama modellerinden ilişkiyel tarama modeli kullanılmıştır. Değişkenler arasındaki ilişkinin tanımlanması nedeniyle korelasyonel araştırmalar,

betimsel araştırmaların bir türü olarak nitelenirler. Korelasyonel olarak da adlandırılan ilişkiyel tarama modellerinde iki ya da daha fazla değişkenin birlikte değişimi incelenmektedir (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2010) .

Çalışma Grubu

Araştırmanın örneklemini Ankara ili Keçiören ilçesinde ailesi yanında yaşayan ve İlkokulların Anasınıfına, Bağımsız Anaokullarına ve Özel Okul Öncesi Eğitim Kurumlarına devam eden ve basit tesadüfi örnekleme formülü ile belirlenen 61- 72 aylık 356 çocuk ve Ankara ilinde çocuk evlerinde kalmakta olan 61–72 aylık 48 korunmaya muhtaç çocuk (evrenin tamamı) oluşturmaktadır. Çocuk evlerinde kalmakta olan çocukların 29 u kız (%60,4), 19u (%39,6)erkektir. Ailesiyle birlikte yaşayan çocukların 191'i kız (%53,7); 165i (%46,3) erkektir.

Veri Toplama Araçları

Araştırmanın verileri; “Kişisel Bilgi Formları”, “Ahlaki Değer Yapısını Belirleme Ölçeği” ve “Ladd- Profilet Çocuk Davranış Ölçeği” ile toplanmıştır.

Kişisel Bilgi Formları:

Araştırma kapsamında hem çocuk evlerinde kalan hem de ailesiyle birlikte yaşayan çocukların özellikleri belirlendiği için iki farklı “Kişisel Bilgi Formu” hazırlanmıştır. Çocuk evlerinde kalan çocuklar için çocukların cinsiyetleri, kardeş sayıları, korunma altına alınma nedenleri vb. yönelik bilgiler yer almaktadır. Ailesiyle birlikte yaşayan çocukların “Kişisel Bilgi Formu” ise çocukların cinsiyeti, kardeş sayısı, okul öncesi eğitime devam etme süresi vb. yönelik bilgiler yer almaktadır.

Ahlaki Değer Yapısını Belirleme Ölçeği:

Okul öncesi dönem çocuklarının ahlaki değer yapılarını belirlemek amacıyla Öztürk (2011) tarafından geliştirilen “Ahlaki Değer Yapısını Belirleme Ölçeği” kullanılmıştır. Ölçek, sekiz alt boyut ve her bir alt boyut için toplam 110 maddeden oluşmaktadır. Maddeler 3'lü likert tipinde derecelendirilmiştir. Ölçek öğretmenlerin çocuklar üzerindeki son üç aylık gözlemlerine dayalı olarak öğretmenler tarafından ön uygulama kapsamında 60; toplamda ise 553 çocuk için doldurulmuştur. Elde edilen veriler doğrultusunda cronbach alfa güvenilirlik katsayısı hesaplanmıştır. Ölçeğin alt

boyutlarında güvenilirlik kat sayısı ,88 ile ,92 arasında değişmektedir. Ölçeğin toplamında güvenilirlik katsayısı 0,98 olarak belirlenmiştir. (Öztürk, 2011).

Bu araştırma kapsamında 48’i çocuk evlerinde, 356’sı ailesiyle birlikte kalan 61–72 aylık toplam 404 çocuğun ahlaki değer yapısı incelenmiştir. “Ahlaki Değer Yapısı Belirleme Ölçeği”nin toplamına bakıldığında hesaplanan iç tutarlık cronbach alfa güvenilirlik katsayısı çocuk evlerinde kalan çocuklar için 0.97, ailesi ile birlikte kalan çocuklar için 0.98’dir. Bu değerler incelendiğinde hem çocuk evlerinde kalan hem de ailesiyle birlikte kalan çocukların verilerinin “Ahlaki Değer Yapısı Belirleme Ölçeği” alt boyutları ve ölçeğin tamamı için yüksek derecede güvenilir olduğu sonucuna ulaşılmaktadır.

Ladd- Profilet Çocuk Davranış Ölçeği

Ladd ve Profilet (1996) tarafından geliştirilen ölçek, Gülay (2008) tarafından Türkçeye uyarlanmıştır. Ölçekte 6 tip akran davranışını içeren toplam 44 madde yer almaktadır. Bu maddeler *hiperaktif*, *saldırganlık*, *prososyal*, *asosyal*, *dışlanma*, *korkulu-kaygılı* davranışlarını ölçmektedir. Maddeler 3’lü likert tipinde derecelendirilmiştir. Alt ölçekler birbirinden farklı ilişkileri belirlediği için ölçek için toplam puan alınmamakta; her bir alt ölçek, kendi içinde değerlendirilmektedir. Madde toplam korelasyonlar hesaplanmış ve maddelerin geçerli sonuçlar verdiği tespit edilmiştir. Akranlarına karşı *hiperaktif* alt boyutunun güvenilirlik katsayısı 0,83; *saldırganlık* alt boyutu için 0,87; *prososyal* alt boyutu için 0,88; *asosyal* alt boyutu için 0,84; *dışlanma* alt boyutu için 0,89; *korkulu-kaygılı* alt boyutu için 0,78 olarak hesaplanmıştır (Gülay, 2008).

Ogelman, Körükçü, Erten Sarıkaya, Güngör ve Ersan (2015) akran ilişkileri ölçeğinin geçerlik çalışması kapsamında 300 çocuktan elde edilen cevaplar doğrultusunda doğrulayıcı faktör analizi (DFA) hesaplamışlardır. Hesaplama sonucunda ki-kare değerinin ($X^2= 2497,42$, $sd= 887$, $p= 0.00$) anlamlı olduğu görülmüştür. Uyum indeksi değerleri ise $RMSEA= 0,084$, $RMR= 0,028$, $CFI=0,91$ olarak hesaplanmıştır. Tüm maddelerin ait oldukları boyutta anlamlı bir açıklayıcılığa sahip olduğu belirlenmiştir. Maddelerin düzeltilmiş madde toplam korelasyon katsayılarının 0,19 ile 0,71 arasında farklılık gösterdiği tespit edilmiştir (Ogelman vd., 2015).

Bu çalışma kapsamında çocuk evlerinde kalan ve ailesiyle birlikte kalan çocukların akran ilişkileri ölçeğinden almış oldukları puanlara ilişkin güvenilirlik katsayısı (cronbach

alfa) hesaplanmıştır. Çocuk evlerinde kalan çocuklarda *Hiperaktif* alt boyutu için 0,75, *Saldırganlık* alt boyutu için 0,88, *Prososyal* 0,93, *Asosyal* alt boyutu için 0,84, *Korkulu-Kaygılı* alt boyutu için 0,90 ve *Dışlanma* alt boyutu için (0,90)'dır. Ailesi ile birlikte yaşayan çocuklar için bu değerler ise *Hiperaktif* alt boyutu için 0,81, *Saldırganlık* alt boyutu için 0,92, *Prososyal* alt boyutu için 0,89, *Asosyal* alt boyutu için 0,88, *Korkulu-Kaygılı* alt boyutu için 0,90 ve *Dışlanma* alt boyutu için 0,91'dir.

Verilerin Toplanması Ve Çözümlemesi

“Ladd- Profilet Çocuk Davranış Ölçeği” ve “Ahlaki Değer Yapısını Belirleme Ölçeği”ni korunmaya muhtaç çocuklar ile ilgilenen bakım elemanları ve ailesiyle birlikte yaşayan çocukların okul öncesi öğretmenleri doldurmuştur. Verilerin analizinde İlişkisiz Örneklem T Testi kullanılmış ve Pearson Korelasyonu Katsayısı hesaplanmıştır.

BULGULAR

Bu bölümde okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 61–72 aylık çocukların yaşadıkları yere göre “Ladd Profilet Çocuk Davranış Ölçeği”nden aldıkları puanlara ve çocukların “Ladd Profilet Çocuk Davranış Ölçeği”nden aldıkları puanlar ile “Ahlaki Değer Yapısını Belirleme Ölçeği”nden aldıkları puanların karşılaştırılmasına ilişkin bulgulara yer verilmiştir.

Çocukların Yaşadıkları Yer / Akran İlişkileri

Tablo 1. Çocukların Yaşadıkları Yere Göre “Ladd- Profilet Çocuk Davranış Ölçeği”ne Yönelik İlişkisiz Örneklem T Testi Sonuçları

Ladd-Profilet Çocuk Davranış Ölçeği Alt Boyutları	Çocukların Yaşadığı Yer	N	$\bar{X}$	SS	T	P
<i>Hiperaktif</i>	Çocuk evi	48	6,88	2,10	2,613	0,009*
	Ailesiyle birlikte	356	6,00	2,20		
<i>Saldırganlık</i>	Çocuk evi	48	11,46	3,41	3,887	0,000*
	Ailesiyle birlikte	356	9,40	3,45		
<i>Prososyal</i>	Çocuk evi	48	22,58	5,10	0,777	0,438
	Ailesiyle birlikte	356	21,94	5,44		
<i>Asosyal</i>	Çocuk evi	48	9,60	2,84	1,007	0,314
	Ailesiyle birlikte	356	9,14	2,99		
<i>Dışlanma</i>	Çocuk evi	48	9,60	2,97	0,935	0,350
	Ailesiyle birlikte	356	9,13	3,34		
<i>Kaygılı-korkulu</i>	Çocuk evi	48	14,42	3,64	4,037	0,000*
	Ailesiyle birlikte	356	11,95	4,01		
n=404						

$p < 0,05^*$

Tablo 1 incelendiğinde araştırmaya katılan çocukların “Ladd- Profilet Çocuk Davranış Ölçeği”nin *Hiperaktif*, *Saldırganlık*, *Kaygılı-Korkulu* alt boyutlarından aldıkları puanlar arasında “ailesi ile birlikte yaşayan çocuklar” lehine anlamlı farklılık bulunduğu görülmektedir ($p < 0.05$). *Prososyal* ve *Dışlanma* alt boyutlarında grupların puanları arasında anlamlı farklılık bulunmamaktadır.

Çocuk Evlerinde Kalmakta Olan Çocuklar/Akran İlişkisi- Ahlaki Değer Yapısı

Tablo 2. Çocuk Evlerinde Kalan Çocukların “Ahlaki Değer Yapısını Belirleme Ölçeği” İle “Ladd- Profilet Çocuk Davranış Ölçeği”nden Aldıkları Puanlar Arasındaki İlişkiye Yönelik Pearson Korelasyonu Katsayısı Sonuçları

Ölçek boyutları		Hiperaktif	Saldırganlık	Prososyal	Asosyal	Dışlanma	Kaygılı-korkulu
Adalet	r	-,375**	-,611**	,818**	-,527**	-,604**	-,574**
	p	,009	,000	,000	,000	,000	,000
	n	48	48	48	48	48	48
Sorumluluk	r	-,344*	-,613**	,679**	-,476**	-,556**	-,446**
	p	,017	,000	,000	,001	,000	,002
	n	48	48	48	48	48	48
Nezaket	r	-,443**	-,750**	,731**	-,534**	-,592**	-,626**
	p	,002	,000	,000	,000	,000	,000
	n	48	48	48	48	48	48
Yardımselik	r	-,416**	-,583**	,778**	-,528**	-,626**	-,570**
	p	,003	,000	,000	,000	,000	,000
	n	48	48	48	48	48	48
Özgüven	r	-,181	-,470**	,708**	-,622**	-,864**	-,425**
	p	,218	,001	,000	,000	,000	,003
	n	48	48	48	48	48	48
Liderlik	r	,035	-,330*	,491**	-,563**	-,678**	-,268
	p	,812	,022	,000	,000	,000	,065
	n	48	48	48	48	48	48
Saygı	r	-,359*	-,682**	,805**	-,430**	-,581**	-,549**
	p	,012	,000	,000	,002	,000	,000
	n	48	48	48	48	48	48
Sabır	r	-,266	-,402**	,516**	-,203	-,290*	-,469**
	p	,067	,005	,000	,167	,046	,001
	n	48	48	48	48	48	48
Ahlaki Değer Yapısı Belirleme Ölçeği	r	-,350*	-,669**	,836**	-,592**	-,730**	-,588**
	p	,015	,000	,000	,000	,000	,000
Toplam	n	48	48	48	48	48	48

$p < 0,05^*$; $p < 0,01^{**}$

Tablo 2 incelendiğinde çocukların “Ladd-Profilet Çocuk Davranış Ölçeği” *Prososyal* alt boyutundan aldıkları puanlar ile “Ahlaki Değer Yapısı Belirleme Ölçeği’nin” toplamından aldıkları puanlar arasında pozitif yönde ve yüksek düzeyde ilişki bulunduğu görülmektedir. *Hiperaktif*, *Saldırganlık*, *Asosyal*, *Kaygılı- Korkulu* alt boyutlarından alınan puanlar ile “Ahlaki Değer Yapısı Belirleme Ölçeği”nden alınan puanlar arasında orta; *Dışlanma* alt boyutunda ise yüksek düzeyde negatif ilişki bulunduğu saptanmıştır.

Ailesiyle Birlikte Yaşayan Çocuklar/ Akran İlişkileri- Ahlaki Değer Yapısı

Tablo 3. Ailesiyle Birlikte Yaşayan Çocukların “Ahlaki Değer Yapısı Belirleme Ölçeği”İle “Ladd- Profilet Çocuk Davranış Ölçeği”nden Aldıkları Puanlar Arasındaki İlişkiye Yönelik Pearson Korelasyon Katsayısı Sonuçları

Ölçek boyutları		<i>Hiperaktif</i>	<i>Saldırganlık</i>	<i>Prososyal</i>	<i>Asosyal</i>	<i>Dışlanma</i>	<i>Kaygılı-korkulu</i>
<i>Adalet</i>	r	-,351**	-,422**	,404**	-,344**	-,364**	-,383**
	p	,000	,000	,000	,000	,000	,000
	n	356	356	356	356	356	356
<i>Sorumluluk</i>	r	-,316**	-,343**	,392**	-,261**	-,271**	-,262**
	p	,000	,000	,000	,000	,000	,000
	n	356	356	356	356	356	356
<i>Nezaket</i>	r	-,424**	-,426**	,442**	-,377**	-,375**	-,375**
	p	,000	,000	,000	,000	,000	,000
	n	356	356	356	356	356	356
<i>Yardıms severlik</i>	r	-,380**	-,434**	,477**	-,420**	-,413**	-,394**
	p	,000	,000	,000	,000	,000	,000
	n	356	356	356	356	356	356
<i>Özgüven</i>	r	-,215**	-,252**	,396**	-,255**	-,234**	-,307**
	p	,000	,000	,000	,000	,000	,000
	n	356	356	356	356	356	356
<i>Liderlik</i>	r	-,040	-,038	,212**	-,187**	-,119*	-,150**
	p	,453	,473	,000	,000	,025	,005
	n	356	356	356	356	356	356
<i>Saygı</i>	r	-,396**	-,438**	,504**	-,340**	-,358**	-,357**
	p	,000	,000	,000	,000	,000	,000
	n	356	356	356	356	356	356
<i>Sabır</i>	r	-,321**	-,361**	,348**	-,261**	-,269**	-,285**
	p	,000	,000	,000	,000	,000	,000
	n	356	356	356	356	356	356
Ahlaki Değer Yapısı Belirleme Ölçeği Toplamı	r	-,349**	-,388**	,460**	-,355**	-,347**	-,363**
	n	356	356	356	356	356	356

$p < 0,05^*$; $p < 0,01^{**}$

Tablo 3 incelendiğinde ailesiyle birlikte yaşayan çocukların Ladd Profilet Davranış Ölçeğinin *Prososyal* alt boyutundan aldıkları puanlar ile “Ahlaki Değer Yapısı Belirleme Ölçeği”nin toplamından aldıkları puanlar arasında orta düzeyde ve pozitif yönde; *Asosyal*, *Kaygılı- Korkulu*, *Dışlanma*, *Hiperaktif* ve *Saldırganlık* alt boyutlarından aldıkları puanlar arasında ise orta düzeyde ve negatif yönde ilişki bulunduğu görülmektedir.

TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Yapılan bu araştırma kapsamında çocuk evlerinde kalan korunmaya muhtaç çocukların ve ailesiyle birlikte yaşayan çocukların kaldıkları yere göre akran ilişkileri ve çocukların akran ilişkileri ile ahlaki değer yapıları arasındaki ilişki incelenmiştir. Bu bölümde ilgili literatür ışığında araştırma bulguları tartışılmaya çalışılmıştır.

Araştırmada ailesi ile birlikte yaşayan çocukların “Ladd- Profilet Çocuk Davranış Ölçeği”nin *Hiperaktif*, *saldırganlık*, *Kaygılı-Korkulu* alt boyutlarından aldıkları puanların çocuk evlerinde kalan çocukların puanlarına göre anlamlı derecede yüksek olduğu saptanmıştır (Tablo 1). Yapılan literatür araştırmasında bu çalışmada ulaşılan sonucu destekler nitelikte çalışmalar olduğu görülmektedir. Kurumda kalan çocukların kaygılı oldukları ve kaygıyı hayatları boyunca yaşadıkları (Baş,1990; Cebe, 2005; Gür, 2016; Gürvardar, 2001; Uras, 2001; Tümkeya, 2005; Yalçın, 2011) ; kurum bakımında olan çocukların *saldırganlık*, *öfke* puanlarının daha yüksek olduğu (Uslu, 2011; Yıldırım, 2005; Yörükoğlu, 2007) sonucuna ulaşan çalışmalar mevcuttur. Ulaşılan diğer araştırmalarda çoğunlukla büyük yaş grupları ile çalışıldığı ve kurum bakımında kalan çocukların sosyalleşmesinin daha zor olduğu, “yurt çocuğu” algısından dolayı dışlanmayı daha çok hissettikleri saptanmıştır (Kalaycı, 2007; Kaya, 2003; Nalbant, 2016; Uslu, 2011; Yüksel Ayanoğlu, 2016).

Yapılan araştırmalar incelendiğinde kurum bakımının çocuklar üzerindeki olumsuz etkileri toplumsal yaşamlarını etkilemekte olduğu görülmektedir. Çalışmaların büyük bir çoğunluğunda kurum bakımında kalan çocukların dışlanma, iletişim kurmada problemler yaşama, çekingenlik gibi davranış problemleri sergiledikleri görülmektedir. Bu durum çocukların sosyal gelişimlerini etkilemekte ve topluma uyumlarını zorlaştırmaktadır. Ayrıca kurum bakımı modelinde çocuklara yeterli bireysel ilgi gösterilememesinin yanı sıra aile yoksunluğu sebebiyle de toplumsal değerleri tam olarak hayata geçiremeyen çocuğun, toplum içinde problem davranışlar sergilemesi kaçınılmaz görülmektedir. Akraba ve yakın çevresinin sosyal desteğini alamayan çocukların önlerinde sabit bir rol modelin olmayışının da etkisi ile çocukların topluma uyumunda sıkıntılar yaşanmaktadır. Toplumsal normları yaşamına harmanlayamayan çocuğun ileriye dönük kaygı problemleri yaşaması ve çevresindeki insanlarla iletişimde çekingen davrandıkları görülmektedir. Bu araştırma sonucuna göre çocuklar için aile yoksunluğunun çocukların

davranışları üzerindeki etkisi görülmektedir. Ayrıca bu araştırmada çocukların *Asosyal, Dışlanma ve Prososyal* alt boyutlarında anlamlı bir farklılık olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Ankara ilinde kuruluş bazında çocuk evlerinde kalan çocuklar için sportif ve sosyokültürel aktiviteler gerçekleştirilerek çocukların aktif katılımları desteklenmektedir. Toplum içine girmeleri sağlanarak asosyallikten uzaklaşarak sosyalleşmelerinin sağlanması; toplumdaki diğer bireylerin bu programlar ve medya yoluyla bilinçlendirilerek kurum bakımındaki çocuklara bakış açılarının iyileştirilmesi hedeflenmektedir. Bu noktadaki düzenlemelerin arttırılmasının çocukların dışlanmış hissetme ve asosyallik durumlarını azaltan etkisi olduğu düşünülmektedir. Yapılan araştırmalar incelendiğinde de kışla tipi olan kurum bakımı modeli yerine ev tipi bakım modellerinin çocukların daha toplumla iç içe ve daha mutlu hissetmelerini sağladığı sonucuna ulaşıldığı görülmektedir (Akbulut,2006; Nalbant, 2016; Uslu, 2011).

Çocuk evinde kalan çocukların “Ladd-Profilet Çocuk Davranış Ölçeği” *Prososyal* alt boyutundan aldıkları puanlar ile “Ahlaki Değer Yapısı Belirleme Ölçeği”nin alt boyutları ve ölçeğin toplamından aldıkları puanlar arasında pozitif yönde; *Hiperaktif, Saldırganlık, Asosyal, Dışlanma, Kaygılı- Korkulu* alt boyutlarından alınan puanlar ile “Ahlaki Değer Yapısı Belirleme Ölçeği”nden alınan puanlar arasında negatif ilişki bulunmaktadır (Tablo 2).

290

Boduroğlu (2016), Yazıcı (2013) ve İnce, Kasapoğlu ve Sezek (2014), yaptıkları araştırmalarda kurum bakımı hizmetinden ayrılan bireylerin kurumdaki yaşamının düzenlenmesi ve uyum sağlaması sürecinde sıkıntı yaşadıkları, kimsesiz çocukların etiketlendikleri, dışlandıkları ve bu sebeple sadece kendileri gibi olan diğer çocuklarla gruplaşabildikleri ve çekingen davranışlar sergiledikleri sonucuna ulaşmışlardır. Aile yaşantısının yoksunluğunun çocukların sosyal yaşantıları üzerindeki olumsuz etkilerini ortaya koymuşlardır. Akbulut (2006), korunmaya muhtaç çocuk kavramı üzerine gerçekleştirdiği araştırmasında kışla tipi olan kurum bakımı modeli yerine ev bakım modelinin olumlu yanları üzerinde durmuştur. Ev bakım modelinde çocukların kardeşleri ile birlikte kalmaları, anne modelinin olması, daha az sayıda çocuk olması ve çocuklarla iletişimin daha verimli olması olumlu yönler olarak ele alınmıştır. Araştırmada ev tipi bakım modelinde yetişen çocukların, kendisine daha çok güvenen, kendisini daha iyi ifade edebilen, çevresiyle daha aktif iletişim kurabilen bireyler olduklarını vurgulanmıştır.

Araştırmada ailesiyle birlikte yaşayan çocukların “Ahlaki Değer Yapısı Belirleme Ölçeği”nden aldıkları puanlar ile Ladd Profilet Davranış Ölçeği’nin *Prososyal* alt boyutundan aldıkları puanlar arasında pozitif yönde; *Asosyal, Kaygılı- Korkulu, Dışlanma, Hiperaktif ve Saldırganlık* alt boyutundan aldıkları puanlar ile negatif yönde ilişki bulunduğu saptanmıştır (Tablo 3).

Ward (1996), yaptığı araştırmada depresyon, umutsuzluk, yalnızlık, korku ve özsaygı kavramları bakımından kendilerini daha olumsuz algılayan çocukların akranları tarafından reddedildiğini ve ihmal edildiklerini belirtmektedir. Vahedi, Ferrokhi ve Farajlan (2012), 2-5 yaş arasındaki çocuklarla yaptıkları çalışmada sosyal becerilerin artmasıyla problem davranışların azaldığını belirtmişlerdir. Karataş (2015), adolesanlarla yaptığı çalışmasında ders içi ve dışı gerçekleştirilen sportif faaliyetlerin arttırılmasının yani akranlarla iletişimin arttırılmasının yardımlaşma, dayanışma ve sosyalleşmeyi arttıracağını ve dolayısıyla iletişim becerilerinin geliştirilmesini olumlu yönde etkileyeceğini vurgulamıştır.

Tablo 2 ve Tablo 3’e göre çocukların akran ilişkileri ile ahlaki değer yapıları arasında pozitif yönde ilişki bulunmaktadır. Ahlaki değer yapılarındaki artış gerçekleştikçe *Hiperaktif, Saldırganlık, Asosyal, Dışlanma, Kaygılı-Korkulu* akran ilişkileri azalmaktadır. İki tablo incelendiğinde korunmaya muhtaç çocuklarda bu ilişkinin orta ve yüksek düzeylerde ailesiyle birlikte kalan çocuklarda ise orta düzeyde olduğu görülmektedir. Bu sonuç korunmaya muhtaç çocukların ahlaki değer yapılarının desteklenmesi ile akran ilişkilerinde daha fazla olumlu sonuç alınacağını ortaya koymaktadır. Bu noktada çocuklarla birebir iletişim halinde olan bakım elemanları ve meslek elemanlarının da çocuklar üzerinde etkisinin önemi ortaya çıkmaktadır. Çocuklar akranları ile etkileşim halindedir ve bu etkileşim her zaman olumlu yönde bir etkileşim olarak gerçekleşmeyebilir. Çocuklarla evde etkinlikler gerçekleştiren, paylaşımcı ve sorumluluk sahibi çocuklar olmaları konusunda yönlendiren, gidilen sosyal faaliyetlerde çocuklara nasıl davranması gerektiğini gösteren, evdeki ortak kullanım alanlarında saygılı olmayı teşvik eden bakım elemanları ve meslek elemanları, çocukların ahlaki değer yapılarını destekleyerek akran ilişkilerinin artmasını sağlayabilecek olan ve bu etkileşimin olumlu yönde olmasına rehberlik edecek olan kişilerdir. Ailesiyle yaşayan çocuklar için de bu noktada ebeveyn ve öğretmenler devreye girmektedir. Ahlaki değer yapılarının desteklenmesi ile akran ilişkilerinin artması sağlanırken bu etkinin olumsuz

yönde olmaması ve doğru davranışların kazanılmasındaki etkisinin ön plan çıkarılması gerekmektedir. Bu sonuçlar ışığında aşağıdaki öneriler verilebilir;

- Çocuk evlerinde kalmakta olan çocuklar ve ailesiyle birlikte yaşayan çocukların *Prososyal, Asosyal ve Dışlanma* alt boyutlarındaki puanları arasında fark bulunmamaktadır. *Hiperaktif, Saldırganlık ve Kaygılı- Korkulu* alt boyutlarında çocuk evlerinde kalan çocuklar dezavantajlı durumdadırlar. Bu durum çocuk evleri sistemi ile ilgili önemli bir ipucu verebilir. Bu sonuç çocukların akran ilişkileri noktasında çocukların desteklendiğini göstermektedir. Bununla birlikte *Hiperaktif, Saldırganlık ve Kaygılı- Korkulu* olma noktalarında da desteklenmesi gerektiği sonucunu düşündürmektedir. Bu nedenle çocuklarla ilgilenen bakım ve meslek elemanlarının ilgili konularda çocuklara eğitimsel destek sağlamaları yönünde gerekli hizmet içi eğitimlere tabi tutulmaları önerilebilir.
- Ailesi yanında kalan çocukların ebeveynlerinin, kurum bakımında olan çocuklarla ilgilenen bakım ve meslek elemanlarının, okulda eğitimlerini veren öğretmenlerinin ahlaki değerlerin neler olduğu, ne şekilde kazandırılması gerektiği, sürekliliği ve bunun akran ilişkilerini ne şekilde etkilediği boyutları hakkında bilinçlendirilmeleri gerekmektedir.
- Ahlaki değer yapısının artması ile desteklenen akran ilişkilerinin olumlu akran ilişkileri olması gerekmektedir. Doğru davranışların pekiştirilmesi için doğru akran gruplarına çocukların yönlendirilmesi gerekmektedir. Bu konuda ebeveynlerin ve çocuklarla ilgilenen yetişkinlerin çocuklarını gözlemlenmeleri önerilerek olumsuz akran gruplarına karşı ne şekilde yönlendirme yapabilecekleri yönünde kendilerine rehberlik yapılmalıdır.
- Kurum bakımındaki çocukların sosyal ve sportif faaliyetlere daha fazla yönlendirilmeleri sağlanmalıdır. Bu şekilde daha fazla toplumun içine girmeleri ve diğer akran grupları ile daha aktif etkileşim halinde olmaları sağlanmalıdır.
- Çocukların ailesi yanında yaşamasının olumlu sonuçlarına istinaden kurum bakımından ziyade aile yanı bakımı destek çalışmalarının artırılması önem arz etmektedir. Çocuk kendi ailesi ya da akrabaları yanında kalamıyorsa öncelikle koruyucu aile çalışmalarına dahil edilmelidir. Bu kapsamda çalışmalar yapılmaktadır. Ancak toplum, koruyucu aile sistemi ile ilgili daha aktif bilgilendirilmeli ve yönlendirmeler yapılmalıdır. Öncelikle çocuğun yetişebileceği sağlıklı aile ortamı sağlanmaya çalışılmalıdır.

KAYNAKÇA

- Akbulut Ş. A. (2006). *Korunmaya muhtaç çocuk kavramına yeni yaklaşım (Toplumsallaşma sürecinde uygulanan sistemlerin analizi: İzmir örneği)*. Doktora Tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Balat, U.G. (2012). *Okul öncesinde değerler eğitimi ve etkinlik örnekleri*. Ankara: Pegem.
- BAŞ, M. (1990). Yetiştirme yurdunda ve ana-baba yanında kalan öğrencilerin kaygı düzeyleri. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(5), 281-288.
- Binbaşıoğlu, C. (1987) . *Eğitim Psikolojisi*. Ankara: Binbaşıoğlu.
- Boduroğlu, G. (2016). *Kurum bakımından ayrılan bireylerin yaşamın düzenlenmesi ve uyum sürecinde karşılaştığı sorunlar ve sosyal destek kaynakları*. Yüksek Lisans Tezi, Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Ankara.
- Büyüköztürk, Ş. (2014). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı: istatistik, araştırma deseni, spss uygulamaları ve yorum*. Ankara: Pegem.
- Cebe, F. (2005). *Sosyal hizmetler ve çocuk esirgeme kurumu yetiştirme yurtlarında barınan çocukların benlik saygısı, depresyon, kaygı skorlarının ailesi yanında kalan çocuklarla karşılaştırılması*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü, İstanbul.
- Darıca, N. (2004). *Okul öncesi eğitimcileri için etkinlik dünyası uygulama kitabı*. İstanbul: Morpa.
- Demirtaş, S. (2009). *Çocuk yuvasında kalan korunmaya muhtaç çocukların değer eğitiminde yaratıcı dramının etkililiği*. Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Erbay, E. (2008). *Okul öncesi eğitim alan ve almayan ilköğretim birinci sınıf öğrencilerinin sosyal becerilere sahip olma düzeyleri*. Yüksek Lisans Tezi, Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Denizli.
- Erten, H. (2012). *Okul öncesi eğitime devam eden 5-6 yaş çocuklarının sosyal beceri, akran ilişkileri ve okula uyum düzeyleri arasındaki ilişkilerin izlenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Denizli.

- Gölcüklü, F. (1970). *Korunmaya Muhtaç Çocuklar*. İstanbul: İktisadi Araştırma Vakfı.
- Gülay, H. (2008). *5-6 yaş çocuklarına yönelik akran ilişkileri ölçeklerinin geçerlik güvenirlik çalışmaları ve akran ilişkilerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi*. Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Gülay, H. (2010). *Okul öncesi dönemde akran ilişkileri*. Ankara: Pegem.
- Gür,A. (2016). *Çocuk evlerinde yaşayan çocuklar ile ailesiyle birlikte yaşayan çocukların akran ilişkileriyle sosyal davranışlarının incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Gürşimşek, Işık. (2002). “*Etkin Öğrenme ve Aile Katılımı*”, *Dokuz Eylül Üniversitesi Anaokulu / Anasınıfı Öğretmeni El Kitabı*, İstanbul: Ya-Pa.
- Gürvardar, D. (2001). *Yetiştirme yurdunda yetişen çocuklar ile ana-baba yanında yetişen çocukların umutsuzluk düzeyinin karşılaştırılması*. Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- İnce, Z., Kasapoğlu, A. & Sezek, S. (2014). Korunmaya muhtaç kimsesiz çocukların devam ettikleri okulların yöneticilerinin bu çocukların sorunlarına ve sorunların çözümlerine yönelik mesleki donanımları. *Eğitim Bilimleri Dergisi*, 39, 97-119.
- İşkol Fidan, M. (2005). *Sosyal hizmetler çocuk esirgeme kurumu çocuk yuvalarında barınan çocukların Wisc-R skorlarının değerlendirilmesi*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü, İstanbul.
- Kalaycı, H. (2007). *Yetiştirme yurtlarındaki çocuklarda sosyal dışlanma riski (Tokat ve Turhal örneği)*. Doktora Tezi, Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- Karataş, İ. (2015). *Adolesan bireylerin iletişim becerilerinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Kaya, S. (2003). *Yetiştirme yurtlarında kalan gençlerin boş zaman değerlendirme eğilimi ve etkinliklerin sosyalleşmeye etkisi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

- Kemer kaya, G. (2012). *Korunmaya muhtaç ilköğretim 6-8. sınıf öğrencilerinin sosyalleşme becerilerinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Aksaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aksaray.
- Keten, D. (2017). *Korunmaya muhtaç çocuklar: Ankara çocuk evleri üzerine niteliksel bir araştırma*. Yüksek Lisans Tezi, Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Kozan, L. (2012). *Korunmaya muhtaç çocukların din eğitimi*. Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ.
- Kutlu, M. (1992). *Yetiştirme yurdunda ve ailesi yanında kalan öğrencilerin özsaygı ve düzeylerini etkileyen bazı değişkenler*. Yüksek Lisans Tezi, İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Malatya.
- Nalbant, Ş. (2016) *Korunmaya muhtaç çocuklarda çocuk evleri bakım modelinin toplumsallaşmaya ilişkin rolü: Kayseri örneği*. Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri.
- Nesli türk, S. (2013). *Anne değerler eğitimi programının 5-6 yaş çocuklarının sosyal beceri düzeyine etkisi*. Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Ogelman, H., Güngör, H., Erten Sarıkaya, H., Ersan, C., & Körükçü, Ö. (2015). Ladd ve Profilet çocuk davranış ölçeği, akran şiddetine maruz kalma ölçeği ve resimli sosyometri ölçeğinin dört yaş Türk çocukları için geçerlik güvenilirlik çalışmaları. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 17(2), 109- 130.
- Öztürk, N. (2011). *61-72 aylık çocuklar için "ahlaki değer yapısını belirleme ölçeği"nin geçerlik ve güvenilirlik çalışması*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Pırtık, Ş. (2013). *Boşanmış ve tam aileden gelen okul öncesi çocukların sosyal beceri ve akran tepkilerinin karşılaştırmalı olarak incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Sosyal Hizmetler Ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü Çocuk Evleri Çalışma Usul Ve Esasları Hakkında Yönetmelik. (2008). *T.C. Resmi Gazete*, 27015, 05 Ekim 2008.

- Şahin, S. (2015). *Boşanmış ailelerden gelen okul öncesi dönem çocuklarının sosyal becerileri ve akran ilişkilerinin incelenmesi*. Doktora Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Şen, B. (2017). Okul öncesi dönem çocuklarının duygusal zekâ düzeyleri ile akran ilişkileri arasındaki ilişkinin incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Şengün, M. (2007). Ahlaki gelişimin psiko-sosyal dinamikleri. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 23(23), 201-221.
- Şenocak, H. (2005). *Korunmaya muhtaç çocuklar: İstanbul yetiştirme yurtları üzerine bir alan araştırması*. Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Tümkaya, S. (2005). Ailesi yanında ve yetiştirme yurdunda kalan ergenlerin umutsuzluk düzeylerinin karşılaştırılması. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 3(4), 445- 459.
- Uras, B. (2001). Kurum bakımında olan ve ailesi yanında kalan çocuklarda öğrenilmiş çaresizlik ile depresyon puanlarının incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Uslu, R. (2011). *Yararlandıkları hizmet modeline göre korunmaya muhtaç çocuklarda davranış ve duygusal sorunlar*. Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Ünal, G. (2017). *Çocuklarda akran ilişkilerinin önemi*. Erişim Tarihi: 21.10.2018, <https://www.milasonder.com/kose-yazisi/1167/cocuklarda-akran-iliskilerinin-onemi.html> .
- Vahedi, S., Farrokhi, F. & Farajian, F. (2012). Social competence and behavior problems in preschool children. *Iranian Journal of Psychiatry*, 7(3), 126-34.
- Ward, W. L. (1996). *Distinctions between sociometric status groups: internalizing difficulties*. Unpublished Doctoral Dissertation, The University of North Carolina at Greensboro, United States.
- Yalçın, A. (2011). *Çocuk koruma kanunu kapsamında korunmaya muhtaç çocukların gelecek kaygılarının incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyonkarahisar.

- Yavuz, C. (2016). *Korunmaya muhtaç çocukların koruma ve bakım altına alınma nedenleri*. Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Yazıcı, E. (2013). *Korunmaya muhtaç çocuklara yönelik sosyal hizmetler: kurum bakım hizmetinden yararlanmış bireyler üzerine bir araştırma*. Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Yazıcı, E. (2012). Korunmaya muhtaç çocuklar ve çocuk evleri. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(18), 499-525.
- Yıldırım, A. (2005). *Kurum Bakımında olan ve ailesi ile birlikte kalan 13-18 yaş arası çocuklarda sürekli öfke ile depresyon düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Elazığ.
- Yıldırım, Ş. (2013). *Çocuk evinde kalan çocukların ilişki dinamikleri: İzmir örneği*. Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara
- Yörükoğlu, A. (2007). *Değişen toplumda aile ve çocuk*. İstanbul: Özgür.
- Yüce, G. (2015). *Okulöncesi eğitime devam eden özel gereksinimli ve normal gelişim gösteren çocukların akran ilişkileri ve akran şiddetine maruz kalma düzeylerinin belirlenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Burdur.
- Yüksel Ayanoglu Z. (2016). *Kurum bakımında kalmış yetişkinlerde bağlanma biçimleri ve ruhsal sorunlar*. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.